

PROF. DR HAB. JERZY SZYDŁOWSKI
1931–1997

Wspomnienie pośmiertne

W dniu 29 lipca 1997 roku zmarł nagle Profesor Jerzy Szydłowski – śląski archeolog, wybitny uczony, zasłużony muzeolog i animator życia naukowego, ceniony dydaktyk i popularyzator wiedzy.

Urodził się 25 listopada 1931 roku w Rudzie Śląskiej, tam ukończył szkołę podstawową i średnią. W 1950 roku rozpoczął studia archeologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w nowo utworzonym Studium Historii Kultury Materialnej, które ukończył w 1953 roku. Studia magisterskie kontynuował na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem prof. Witolda Hensla, specjalizując się w zakresie archeologii pradziejowej i wczesnego średniowiecza. W 1955 roku otrzymał stopień magistra historii kultury materialnej.

Bezpośrednio po studiach rozpoczął pracę w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu, z którym był związany do 1973 roku, pełniąc w nim funkcję kierownika Działu Archeologii. Pracując, przygotował pod kierunkiem prof. Józefa Kostrzewskiego pracę doktorską p.t. *Obrządek pogrzebowy na Górnym Śląsku w okresie wpływów rzymskich*, którą obronił na Wydziale Historyczno-Filozoficznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 1960 r.

W okresie pracy w Muzeum Górnośląskim prowadził liczne badania wykopaliskowe na wielu stanowiskach archeologicznych z epoki brązu i wczesnego żelaza oraz okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza. Wyniki tych badań omawiał między innymi w serii archeologicznej „Rocznika Muzeum Górnośląskiego” (Bytom 1962–1973), a także przedstawiał w scenariuszach i katalogach wystaw archeologicznych.

W latach 1967–1968, jako stypendysta Ministerstwa Szkolnictwa Austrii, prowadził studia w Instytucie Archeologii Pra- i Wczesnodziejowej Uniwersytetu Wiedeńskiego,

uczestnicząc równocześnie w seminariach i badaniach prof. R. Pittoniego i prof. F. Felgenhauera.

Pracę dydaktyczną (wykłady zlecone) rozpoczął w 1960 roku w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu (1960–1961), a od 1969 roku w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, którego etatowym pracownikiem naukowo-dydaktycznym został w 1973 roku.

W 1977 roku habilitował się w Instytucie Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie na podstawie rozprawy *Grupa dobrodzieńska jako wyraz lokalnych przemian w schyłkowej fazie kultury przeworskiej*, opublikowanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Od 1979 roku był docentem, a od 1988 profesorem w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

W latach osiemdziesiątych działalność naukowa Profesora Jerzego Szydłowskiego obejmowała między innymi prace terenowe na różnych stanowiskach archeologicznych, kierowanie realizacją tematu *Plemiona śląskie wczesnego średniowiecza na tle słowiańszczyzny zachodniej* w ramach resortowego programu RPBP III 36 na temat *Przeobrażenia społeczne i narodowe na Śląsku* prowadzonego przez Instytut Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, opracowywanie szeregu zagadnień badawczych dotyczących problematyki późnej starożytności i wczesnego średniowiecza w Polsce i na Śląsku. Profesor Jerzy Szydłowski był też organizatorem dwóch międzynarodowych konferencji naukowych – w 1989 roku na temat *Górny Śląsk w dobie plemiennej wczesnego średniowiecza*, a w 1994 roku na temat *Dziedzictwo kulturowe epoki brązu i wczesnej epoki żelaza na Górnym Śląsku i w Małopolsce*. Brał czynny udział w licznych konferencjach krajowych i zagranicznych, wygłaszał wykłady na kilku uczelniach zagranicznych (Wiedeń, Ostrawa, Freiburg, Frankfurt, Berlin, Konstancja), przygotowywał recenzje wydawnicze, był redaktorem naukowym publikacji zbiorowych.

Profesor Jerzy Szydłowski od lat sześćdziesiątych pełnił ważne funkcje społeczne związane ze sprawami archeologii w województwie katowickim. W latach 1964–1966 społecznie pełnił funkcję Wojewódzkiego Konserwatora ds. Archeologii, w latach 1957–1972 był wiceprzewodniczącym Komisji Archeologii Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach, a w latach 1984–1988 przewodniczącym reaktywowanej Komisji Archeologicznej Śląskiego Instytutu Naukowego. W latach 1986–1993 był przewodniczącym Rady Naukowej Muzeum Śląskiego w Katowicach, w latach 1992–1996 przewodniczącym Katowickiego Oddziału Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich i członkiem Zarządu Głównego. Od 1994 roku był wiceprzewodniczącym Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych przy Uniwersytecie Wrocławskim. Od powstania Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych Polskiej Akademii Nauk był Prof. Szydłowski wybierany (III kadencje) w jego skład i brał udział w jego pracach. Jednocześnie udzielał się jako członek organizacji naukowych: Komisji Archeologicznych Oddziałów Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu i w Krakowie, Komisji Historycznej Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach, Rady Wydawniczej Wojewody Katowickiego, Rady Programowej Centrum Dziedzictwa Kulturowego Górnego Śląska w Katowicach, Komisji Ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej (1992–1993), Sekcji Nauk Historycznych Komitetu Badań Naukowych (od 1995 roku), a od 1979 roku

Prof. dr hab. Jerzy Szydłowski
1931–1997

Rady Archeologicznej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki. Od 1993 roku był rzeczoznawcą w zakresie badań archeologicznych późnej starożytności w Polsce południowej. Był ponadto członkiem licznych zagranicznych towarzystw naukowych.

Jako nauczyciel akademicki Profesor Jerzy Szydłowski zyskał wielkie uznanie i szacunek studentów, współpracowników i przełożonych. Jego seminarium opuściło 44 magistrów historii i dwóch doktorów. Był też recenzentem wielu prac doktorskich, rozpraw habilitacyjnych i o nadanie tytułu profesora.

W 1985 roku Profesor Jerzy Szydłowski podjął się zorganizowania Działu Archeologii w restytuowanym rok wcześniej Muzeum Śląskim w Katowicach. Kierował Działem do dnia niespodziewanej śmierci. W tym okresie zredagował cztery tomy "Śląskich Prac Prahistorycznych", wydanych przez Muzeum Śląskie w latach 1989–1995. W okresie od 1986 do 1993 roku pełnił funkcję przewodniczącego Rady Naukowej Muzeum Śląskiego, a do chwili śmierci był jej członkiem.

Na dorobek naukowy Profesora Jerzego Szydłowskiego składa się między innymi 6 książek, ponad 70 studiów, rozpraw i artykułów, ponad 50 recenzji i prac popularyzatorskich, 15 scenariuszy i realizacji wystaw o tematyce pradziejowej oraz referaty wygłoszone na licznych międzynarodowych kongresach archeologicznych i konferencjach krajowych.

Osiągnięcia naukowe Profesora Jerzego Szydłowskiego oraz Jego zasługi dla polskiej kultury umysłowej zyskały uznanie środowiska naukowego, a także zostały docenione przez władze państwowe. Profesor Jerzy Szydłowski otrzymał między innymi nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (II i III stopnia), nagrodę Ministerstwa Edukacji Narodowej, a także Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1979 rok) i Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1989 rok).

Profesor Jerzy Szydłowski był rzadkim przykładem uczonego umiejętnie godzącego pracę naukową z pracą społeczną – archeologa i muzealnika. Ta wszechstronność, a zarazem ogromna pracowitość spowodowały, że dorobek Profesora jest tak znaczący. Jego wielkie zasługi dla polskiej kultury zapewniły Mu trwałe miejsce w jej dziejach.

Lech Szuraniec

Od Redakcji

Z głębokim żalem i bólem przyjęliśmy wiadomość o niespodziewanej śmierci śp. prof. dr. hab. Jerzego Szydłowskiego, wybitnego badacza problematyki okresu rzymskiego oraz zagadnień wczesnośredniowiecznego Śląska, twórcy górnośląskiego ośrodka archeologicznego. Już w okresie studiów w Krakowie dał się On poznać jako dobry Kolega i serdeczny Przyjaciel, jako człowiek o szerokich, wielostronnych zainteresowaniach i pasjach, trudny partner w dyskusjach, przywiązany do śląskiej, wyniesionej ze swej powstańczej rodziny, a zarazem polskiej tradycji.

Pomimo tego, że działalność zawodową rozpoczął On w Bytomiu, a potem kontynuował w Katowicach, poza większymi ośrodkami uniwersyteckimi, dzięki uporowi i zaangażowaniu umiał stworzyć sobie warsztat pracy, a na podstawie rzetelnego, wartościowego dorobku zdobywał kolejne stopnie naukowe do tytułu profesora zwyczajnego włącznie. Wymownym uznaniem dla Jego osiągnięć naukowych i prawości charakteru było wybieranie Go przez ogół archeologów w skład najwyższej reprezentacji naszej dyscypliny – Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN przez kolejne trzy kadencje. Jego odejście jest głęboką stratą nie tylko dla Rodziny, uczniów i współpracowników z Górnego Śląska, lecz także dla licznych Kolegów i Przyjaciół rozsianych po całej Polsce.

Cześć Jego pamięci